

მედია-ეთიკა დასავლური მედია-ორგანიზაციების გაიდლაინებსა და ეთიკური გაშუქების სახელმძღვანელო დოკუმენტებში

მარიამ ადამაშვილი

დოქტორი, ასისტენტ-პროფესორი,
საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი სეუ

აბსტრაქტი

რას ნიშნავს ეთიკა? ის მორალთან დაკავშირებულ ფილოსოფიურ მეცნიერებას წარმოადგენს. მედიაეთიკა წესებისა და პრინციპების ერთიანობაა, რაც პროფესიული ღირებულებებიდან გამომდინარეა ჩამოყალიბებული. სწორედ, მედიაეთიკის პრინციპები განსაზღვრავს თუ რა არის დასაშვები/მისაღები ან/და მიუღებელი პროფესიული საქმიანობის განხორციელებისას. ჟურნალისტების უფლებებსა და ფუნქციებთან ერთად, მედიის წარმომადგენელთა ვალდებულებებია თავმოყრილი ეთიკის გაიდლაინებში, რითიც პროფესიული სტანდარტების სახელმძღვანელო პრინციპებია იქმნება. ეთიკურ კოდექსთა მიზანს პროფესიულ დამოუკიდებლობასთან ერთად საზოგადოებრივი ინტერესის დაცვა წარმოადგენს, შესაბამისად, ცივილიზებულ სამყაროში, ყველა განვითარებულ ქვეყანაში არსებობს ეთიკის ნორმების სახელმძღვანელოები, თუმცა ეს უკანასკნელი მრავალგვარი სახელით გვხვდება: ეთიკის კოდექსი ან/და ქარტია, ქვეყნის სტანდარტები და ა.შ. ეთიკის კოდექსთა ერთ-ერთ ფუნქციას, ასევე წარმოადგენს აუდიტორიის უფლებათა დაცვა და პროფესიულ ქცევათა წესების შესახებ საზოგადოებრივი ინფორმირებულობის ხარისხის გაუმჯობესება, რაც თავის მხრივ, მედიაორგანიზაციის სანდოობას ამაღლებს.

სტატიაში წარმოდგენილია დასავლური მედიისა და ჟურნალისტური გაერთიანებების ეთიკური კოდექსები, რაც რელიგიის საკითხთა გაშუქებას ეხება და განხილულია თუ რამდენად მნიშვნელოვანია მათი გამოყენება ჟურნალისტური საქმიანობის განხორციელებისას.

საკვანძო სიტყვები: მედიაეთიკა, ეთიკური კოდექსები, ეთიკური ჟურნალისტიკა.

შესავალი

კვლევის აქტუალობა: მედიის საქმიანობის სულიერ-ზნეობრივ ღირებულებებთან დაკავშირებით მსჯელობა დისკუსია კარგა ხანია მიმდინარეობს. პროფესიული საქმიანობის განხორციელებისას ეთიკის ნორმათა შემოღება აუცილებლად გასათვალისწინებელ საკითხად იქცა. ესეში - საუკეთესო საქმე ამქვეყნად - კოლუმბიელი მწერალი გაბრიელ გარსია მარკესი აღნიშნავს, რომ ყოველგვარი ჟურნალისტური სწავლება სამ ძირითად პრინციპს უნდა ეფუძნებოდეს. პირველი და უმთავრესი აუცილებელი პირობაა - უნარები და ნიჭი; შემდეგ კი იმის გაცნობიერება, რომ “ჟურნალისტური გამოძიება” სულაც არაა გამორჩეული ჟანრი, ვინაიდან ნებისმიერი სახის ჟურნალისტური საქმიანობა გამოძიებას ეფუძნება და აუცილებელი პირობაა ვიცოდეთ, რომ ეთიკა უბრალოდ დაოსტატების უმნიშვნელო პირობა კი არა, მისი განუყოფელი ნაწილია. ეთიკა პროფესიისგან არაა განცალკევებული ისე, როგორც ბუფილი და ბუზი.

დღევანდელ მსოფლიოში თავისუფალი მასმედია უმნიშვნელოვანესია, რადგანაც მისი არსებობით განისაზღვრება სახელმწიფოების დემოკრატიულობის, ასევე ცივილიზებულ საზოგადოებათა ღიაობის ხარისხი. მასმედიის დამოუკიდებლობასთან ერთად იგივე

მედიაორგანიზაციის პასუხისმგებლობა მოქალაქეების წინაშე ძალზე მნიშვნელოვან ამოცანას წარმოადგენს, რასაც ცივილიზებული სამყარო სახელმწიფოების, საზოგადოებათა თუ ცალკეულ პიროვნებათა წინაშე აყენებს. უმეტეს შემთხვევებში, აღნიშნული ამოცანის განხორციელება, სწორედ, რომ მასმედიის საქმიანობაზე გადის. აქედან გამომდინარე, დღევანდელმა ჟურნალისტიკამ შეიმუშავა და სამოქმედო, სახელმძღვანელო წესად აქცია პროფესიული სტანდარტები და ეთიკის ნორმები, რისი დეკლარირებაც შიდა რეგულაციებსა თუ კოდექსებში მოხდა. უმეტეს გავლენიან ბრენდმედიორგანიზაციას პროფ. სტანდარტებისა და ეთიკის ნორმათა თავისი კოდექსი აქვს შემუშავებული და ნებისმიერი თანამშრომელი ვალდებულია დაიცვას ის. აღნიშნულ რეგულაციებში მიუკერძოებლობის, სიზუსტისა და სამართლიანობის პრინციპების დაცვის აუცილებლობასთან ერთად, მნიშვნელოვანი ყურადღება ეთმობა რეგულაციებს, რომლებიც ჟურნალისტს ავალდებულებს არ დაუშვას დისკრიმინაცია, შეუწყნარებლობა, ქსენოფობია და შეურაცხყოფა სხვადასხვა ნიშნით.

მედიის სარედაქციო კეთილსინდისიერება გულისხმობს, რომ მედია ორგანიზაციებს უნდა ჰქონდეთ ჟურნალისტური საქმიანობის განხორციელების თავისუფლება შეზღუდვებისა და სახელმწიფო ხელისუფლების მხრიდან ძალადობრივი მოპყრობის შიშის გარეშე. ამ მხრივ, საჯარო მოხელეებს კარგად უნდა ჰქონდეთ გააზრებული, რომ მედიის მთავარი ამოცანაა საზოგადოების ინფორმირება და რომ მედიის როლი არ მოიცავს რომელიმე პოლიტიკური ძალის მოწონებას. რაციონალური და ცივილიზებული საზოგადოებრივი დისკურსისთვის არსებითად მნიშვნელოვანია ინფორმაციული, დამოუკიდებელი და მრავალფეროვანი მედიის არსებობა. ექვემდებარება, მედიას, ისევე როგორც საზოგადოების ყველა სექტორს, აქვს ხარვეზები და არაეთიკური ქცევის მაგალითები. ჟურნალისტებისა და მედიის ეთიკა და პროფესიული სტანდარტები ბოლო დროს კითხვის ნიშნის ქვეშ დადგა. ასე რომ, ახლა მედია ორგანიზაციებისა და ჟურნალისტიკის რეპუტაციის ინტერესებშია გაორმაგდეს ძალისხმევა საზოგადოების ნდობის აღსადგენად. ამავდროულად, არ ღირს იმის დაჯერება, რომ განსხვავებული აზრის ჩახშობის გზა არის თავისუფალი მედიის გაჩემა. ეს ნიშნავს ინფორმაციის და მედიის თავისუფლების დათმობას. ჟურნალისტებმა უნდა აიღონ თავიანთი პროფესიული პასუხისმგებლობა და პატივი სცენ მათ ეთიკის კოდექსებს. სტატიაში მიმოხილულია დასავლური მედიაორგანიზაციების ეთიკური კოდექსები კონკრეტული ორგანიზაციების გაიდლაინებზე დაკვირვებით, რომელთა დაცვა რეკომენდებულია რელიგიური თემატიკის მოვლენათა გაშუქების პროცესში.

კვლევის სიახლე: როგორ უნდა გააშუქონ მედიაორგანიზაციებმა რელიგიასთან დაკავშირებული მოვლენები? რელიგიის საკითხების გაშუქებასთან დაკავშირებით რა სახის რეკომენდაციები და მედიის ფუნქციები გათვალისწინებული დასავლური მედია-ორგანიზაციების გაიდლაინებსა და ეთიკური გაშუქების სახელმძღვანელო დოკუმენტებში? ამ თვალსაზრისით, სიდრმისეული კვლევა ჯერჯერობით არ განხორციელებულა. დასავლური ბრენდმედიის ეთიკურ კოდექსთა გაიდლაინებიც ნაკლებადაა ხელმისაწვდომი ქართულ ენაზე, მით უმეტეს, რელიგიურ საკითხთა გაშუქების კუთხით. წარმოადგენილი სტატიაც ხსენებული პრობლემის აღმოფხვრის მცდელობას წარმოადგენს, თუმცა ბუნებრივია, როგორც ნებისმიერი პირველი მცდელობა, ისიც არ იქნება უნაკლო.

კვლევის მიზანი: კვლევის მიზანს წარმოადგენს ქართულ ენაზეც მეტად ხელმისაწვდომი იყოს ის რეკომენდაციები და მედიის ფუნქციები, რაც დასავლური მედია-ორგანიზაციების გაიდლაინებსა და ეთიკური გაშუქების სახელმძღვანელო დოკუმენტებშია ჩამოყალიბებული. ეს გაადვილებს რელიგიის საკითხთა გაშუქების მხრივ ქართული მედიასივრცეში არსებული პრობლემების გამოვლენასა და მოგვარებას.

კვლევის მეთოდები: კვლევა დაფუძნებულია სოციალურ-პოლიტიკურ მეცნიერებებში მიღებულ და გავრცელებულ მეთოდებზე. კვლევისას მოხდა თვისებრივი მონაცემების შეგროვება და ანალიზი. კვლევა ეყრდნობა შემდეგი ორგანიზაციების ეთიკურ კოდექსთა შესახებ დოკუმენტებს:

- BBC-ს სარედაქციო სტანდარტები
- Guardian-ის პრაქტიკის სარედაქციო კოდექსი და სახელმძღვანელო
- THE ASSOCIATED PRESS-ის ახალი ამბების გაშუქების ეთიკური პრინციპები და ღირებულებები
- National Public Radio-ს ჟურნალისტიკის სტანდარტები
- New York Times-ის ჟურნალისტური ეთიკის პოლიტიკა
- Washington Post-ის ეთიკის პოლიტიკა
- ევროპის მაუწყებელთა კავშირის ღირებულებების სარედაქციო სახელმძღვანელო

1. BB-ს სარედაქციო სტანდარტები

ბრიტანული საზოგადოებრივი მაუწყებლის (BBC) მისიაა იმოქმედოს საზოგადოებრივი ინტერესებიდან გამომდინარე, ემსახუროს ყველა აუდიტორიას მიუკერძოებელი და მაღალი ხარისხის გამორჩეული პროდუქტის მიწოდებით, რაც მოიცავს ინფორმაციის გავრცელებას, განათლებასა და გართობას. BBC-ს საქმიანობის ამსახველ დოკუმენტში აღნიშნულია,¹ რომ BBC, როგორც საზოგადოებრივი მაუწყებელი უნდა იყოს მაგალითი და მისი საქმიანობა უნდა შეესაბამებოდეს უმაღლეს სტანდარტებს. აქვე აღნიშნულია, რომ ორგანიზაციის ყველა თანამშრომელი პასუხისმგებელია იმაზე, რომ აუდიტორია მაქსიმუმს მიიღებს. BBC-ს თანამშრომლები უნდა ემსახურობდნენ საზოგადოებას და არა საკუთარ თავს, შესაბამისად, საქმიანობას უნდა აწარმოებდნენ საზოგადოებრივი ინტერესებიდან გამომდინარე და არა პირადი სარგებლის მიღების მიზნით. BBC აუდიტორიას საქმიანობის ეპიცენტრში აყენებს და მაქსიმალურადაა მორგებული მათი ცვალებადი საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად.

BBC-ის სარედაქციო ღირებულებები ემყარება მედიის ისეთი უმნიშვნელოვანესი ფუნქციებს, როგორიცაა ნდობა, სიმართლე და სიზუსტე. ბრიტანული საზოგადოებრივი მაუწყებლის საქმიანობის მთავარი საფუძველია ნდობა, ასევე BBC სიზუსტისა და მიუკერძოებლობის სტანდარტების ერთგულია და მაქსიმალურად მუშაობს იმისთვის, რომ არასოდეს შეგნებულად არ შეიყვანოს აუდიტორია შეცდომაში. ბრიტანული საზოგადოებრივი მაუწყებლის თანამშრომელთათვის მიუკერძოებლობას გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს. მათ გადაწყვეტილებებზე გავლენას არ ახდენს გარე ან პირადი ინტერესები, ან პოლიტიკური ზეწოლა. BBC-ს საქმიანობის ამსახველ დოკუმენტში ვკითხულობთ:² „ჩვენ გვინდა ავსახოთ სამყარო ისეთი, როგორიც არის. ეს ნიშნავს, რომ ჩვენ ვაჩვენებთ მის ყველა ნაწილს, როგორც ადამიანურს, ისე ბუნებრივს. მაგრამ ჩვენ ასევე ვაბალანსებთ ინოვაციური და რთული შინაარსის მაუწყებლობის ამ უფლებას ჩვენი პასუხისმგებლობით დავიცვათ დაუცველი ადამიანები და ავიცილოთ ვინმეს შეურაცხყოფა. ასე რომ, ჩვენ ვიცით სტანდარტები, რომლებსაც ჩვენგან მოელიან. იგივე ეხება აუდიტორიის მოლოდინებს კონტენტის მიმართ.“

¹ BBC, „Working at the BBC, OUR CODE OF CONDUCT AND HOW WE WORK TOGETHER“, https://downloads.bbc.co.uk/aboutthebbc/insidethebbc/howwework/policiesandguidelines/pdf/bbc_code_of_conduct_feb012019.pdf [უგ. 2.11.2023].

² იქვე.

BBC-ს საქმიანობა დაფუძნებულია სამართლიანობაზე, გახსნილობაზე, პატიოსნებასა და პირდაპირ ურთიერთობაზე, პატივისცემით ეპყრობა ავტორებსა და აუდიტორიას. ორგანიზაციის საქმიანობის განხორციელებისას დაცულია კონფიდენციალურობა: „ჩვენ არ ვათავსებთ ინფორმაციას, მიმოწერას ან საუბარს საჯარო დომენში, თუ არ არსებობს საჯარო ინტერესი, რაც უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე მისი კონფიდენციალურობის შენარჩუნება“.³ მრავალფეროვნება და ინკლუზია არის ბრიტანული საზოგადოებრივი მაუწყებლის ყველა მიზნის მთავარი გასაღები, დაწყებული გაერთიანებული სამეფოს მთლიანი ასახვით და ახალი თაობისთვის საკუთარი თავის ხელახლა აღმოჩენიდან, მსოფლიოში ყველაზე კრეატიულ ორგანიზაციამდე. BBC პატივს სცემს ყველა ადამიანს განსხვავებული შეხედულებებით, აზრებით და გამოცდილებით, განურჩევლად ასაკისა, შესაძლებლობების, სქესის, მოისაზრებების მრავალფეროვნებისა, ფიზიკური შესაძლებლობების, რელიგიის, ეთნიკური წარმომავლობის, რასის, სექსუალური ორიენტაციისა თუ სოციალური წარმომავლობისა.

ნებისმიერი კონტენტი, რაც ეხება რელიგიის საკითხებს და შეიძლება შეურაცხყოფელი იყოს მათთვის, ვისაც აქვს რელიგიური შეხედულებები და მრწამსი, უნდა იყოს რედაქციულად გამართლებული, აუდიტორიის მოლოდინებისა და ზოგადად მიღებული სტანდარტების შესაბამისად.⁴ რელიგიურ მრწამსს უმნიშვნელოვანესი ადგილი უკავია მრავალი ადამიანის ცხოვრებაში და მეტად ემოციურ და მგრძნობიარე საკითხს წარმოადგენს. ეს ის საკითხია, რამაც ემოციურ ნიადაგზე დანაშაულებრივი ქმედება გამოიწვიოს, აქედან გამომდინარე, მედიასაშუალება ვალდებულია თავიდან აიცილოს გაუმართლებელი დანაშაული. ღვთის გმობის კანონები მთელ მსოფლიოში შეიძლება ძალიან განსხვავებული იყოს და კონტენტის მწარმოებლებს შეუძლიათ მიიღონ რჩევა პროგრამის იურიდიული განყოფილებისგან. რასობრივი და რელიგიური სიძულვილის აქტი 2006, რაც ვრცელდება ინგლისსა და უელსზე, კრძალავს ადამიანს მუქარის შემცველი სიტყვების ან ქცევის გამოყენებას ან მუქარის შემცველი წერილობითი მასალის ჩვენებას „თუ ის ამით აპირებს რელიგიური სიძულვილის გაღვივებას“.

BBC-ის სარედაქციო სტანდარტების მიხედვით,⁵ აუცილებლად გასათვალისწინებელია რელიგიური სენსიტიურობა წმინდა დღეების აღნიშვნისა და დიდი მსოფლიო სარწმუნოების ძირითადი დღესასწაულების შესახებ, რათა თავიდან იქნეს არიდებული ზედმეტი შეურაცხყოფელი მასალის გავრცელება. დრამას, კომედიას და სხვა ჟანრებს აქვთ რელიგიასთან დაკავშირებული საკითხების გაშუქების თავისუფლება, მაგრამ ჩვენ ყოველთვის უნდა ვიცოდეთ შეურაცხყოფის პოტენციალი. მედიაგაშუქებისას კარგად უნდა იყოს გააზრებული რელიგიური სენსიტიურობა სახელების, გამოსახულების, ღვთაებების, რიტუალების, წმინდა წერილებისა და ენის მიმართ, ან სხვადასხვა სარწმუნოებაში მათი გამოყენების შესახებ და მათი ნებისმიერი სახით აღნიშვნა, იქნება ეს სიტყვიერი თუ ვიზუალური მითითება, უზრუნველყოფილი უნდა იყოს სარედაქციოდ გამართლებული საყოველთაოდ აღიარებული და მიღებული სტანდარტების ფარგლებში. აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების განხორციელების უფლება ჩამოყალიბებულია ეროვნულ და საერთაშორისო აქტებსა და შეთანხმებებში, მათ შორის ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციისა და ადამიანის უფლებათა აქტში 1998 წელს. ეს მოიცავს თაყვანისცემის, სწავლების, პრაქტიკის და დაკვირვების თავისუფლებას. ვინაიდან რელიგია უამრავი

³ BBC, „Working at the BBC, Our Code of Conduct and How We Work Together“, https://downloads.bbc.co.uk/aboutthebbc/insidethebbc/howwework/policiesandguidelines/pdf/bbc_code_of_conduct_feb01_2019.pdf [უ. გ. 2.11.2023].

⁴ The BBC's Editorial Standards, გვ. 87 <https://downloads.bbc.co.uk/guidelines/editorialguidelines/pdfs/bbc-editorial-guidelines-whole-document.pdf> [უ. გ. 2.11.2023].

⁵ იქვე, გვ. 88.

ადამიანის ცხოვრების განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენს, ბრიტანული საზოგადოებრივი მაუწყებელი სათანადო პასუხისმგებლობას იჩენს რელიგიური პროგრამების შინაარსთან და მასთან დაკავშირებულ შედეგებთან მიმართებაში.

რელიგიური გადაცემების და მასთან დაკავშირებული შინაარსის მწარმოებლებს აქვთ სარედაქციო თავისუფლება, რათა გამოაქვეყნონ ინფორმაცია სხვადასხვა რელიგიასთან დაკავშირებით და გამოიკვლიონ რწმენის საკითხები; თუმცა, მათ უნდა უზრუნველყონ, რომ კონკრეტული რელიგიის ან რელიგიური კონფესიის მიმდევართა რელიგიური შეხედულებები და მრწამსი არ ექვემდებარებოდეს შეურაცხმყოფელ მოპყრობას. როდესაც რელიგია ან რელიგიური კონფესია არის რელიგიური პროგრამის ან მასთან დაკავშირებული შინაარსის საგანი, რელიგიის იდენტურობა აუდიტორიისთვის გასაგები უნდა იყოს. დაუცველი აუდიტორია დაცული უნდა იყოს ექსპლუატაციისგან და რელიგიური პროგრამები რელიგიური შეხედულებების ან რწმენის გავრცელებას ფარულად არ უნდა ახორციელებდეს.⁶

ბრიტანული საზოგადოებრივი მაუწყებლის პროდიუსერებს აქვთ სარედაქციო თავისუფლება, რათა გამოავლინონ რწმენა და გამოიკვლიონ რწმენის საკითხები. BBC-ს სარედაქციო სტანდარტების მიხედვით,⁷ მიუხედავად იმისა, რომ რელიგია და რელიგიური შეხედულებები შეიძლება იყოს კრიტიკული, უნდა არსებობს შესაბამისი კონტექსტი და რომ კრიტიკული შეხედულებები ღიაა გამოწვევისთვის. კონტრიბუტორებს არ უნდა მიეცეთ უფლება, შეურაცხყოთ სხვათა რწმენა. რელიგიური შედეგი არ უნდა იქნას გამოყენებული რეკრუტირებისთვის, მაგალითად, აუდიტორიისადმი პირდაპირი მოწოდებით, რომ შეუერთდნენ კონკრეტულ რელიგიას. მითითებები ამა თუ იმ რელიგიის მიკუთვნების დადებით შედეგებზე, ჩვეულებრივ, მისაღები იქნება. რელიგიურ პროგრამებთან დაკავშირებული ინტერაქტიულობით, უნდა გამოყენებულქნეს პასუხისმგებლობის სათანადო ხარისხი, რათა დავუშვათ რწმენის გამოხატვა და რწმენის ირგვლივ არსებული საკითხების შესწავლა, იმავდროულად, რელიგიური შეხედულებები და რწმენა არ უნდა იყოს ბოროტად გამოყენებული. BBC-ს სარედაქციო სტანდარტების მიხედვით, ბალანსი მიიღწევა იმ შემთხვევაში, თუ მედიასაშუალება აქტიურად აშუქებს საკითხს და მედიაპროდუქტის მომზადებისას ზომიერების შესაფერის ფორმას ირჩევს.

2. Guardian-ის პრაქტიკის სარედაქციო კოდექსი და სახელმძღვანელო

Guardian-ის პრაქტიკის სარედაქციო კოდექსში წერია, რომ ნებისმიერი ჟურნალისტური აქტივობა პროპორციული უნდა იყოს საზოგადოების ინტერესებთან, და ჟურნალისტები დარწმუნებული უნდა იყვნენ, რომ მათ მიერ მომზადებული პროდუქტი საზოგადოებრივ ინტერესებს ემსახურება. Guardian-ის საქმიანობის ძლიერ საფუძველს წარმოადგენს საზოგადოებრივ ინტერესი რაც მოიცავს შემდეგს:⁸

- დანაშაულის, ან დანაშაულის ჩადენის საფრთხის გამოვლენა.
- საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ან უსაფრთხოების დაცვა.
- ინდივიდის/ორგანიზაციის მოქმედებით ან/და განცხადებებით საზოგადოების შეცდომაში შეყვანისგან დაცვა.

⁶ The BBC's Editorial Standards, გვ. 224 <https://downloads.bbc.co.uk/guidelines/editorialguidelines/pdfs/bbc-editorial-guidelines-whole-document.pdf> [უ. გ. 2.11.2023].

⁷ იქვე, გვ. 225.

⁸ The Guardian, "Editorial code of practice and guidance, Guardian News & Media", გვ.8 https://uploads.guim.co.uk/2023/07/27/GNM_editorial_code_of_practice_and_guidance_2023.pdf [უ. გ. 2.11.2023].

- პირის ან ორგანიზაციის მიერ რაიმე ვალდებულების შეუსრულებლობის ან სავარაუდო შეუსრულებლობის გამჟღავნება, რომლის ვალდებულებაც მათ გააჩნიათ.
- მართლმსაჯულების ხარვეზის გამჟღავნება.
- საჯარო დებატების საკითხის წამოწევა ან წვლილის შეტანა, მათ შორის არასათანადო, არაეთიკური ქცევის ან საზოგადოების მიმართ არაკომპეტენტურობის სერიოზული შემთხვევები შესახებ.

ჟურნალისტებმა უნდა იზრუნონ იმისათვის, რომ აუდიტორიამდე მასიმალურად დაზუსტებული ინფორმაცია მივიდეს. შეცდომის გამოსწორება უმოკლეს დროში უნდა მოხდეს. თუკი აუდიტორიამ მიიღო ინფორმაცია, რამაც მათი შეცდომაში შეყვანა გამოიწვია, აუცილებელია მისი შესწორება და დაზუსტება.⁹ ახალი ამბების სფეროში მომუშავე ჟურნალისტები ყოველთვის უნდა ცდილობდნენ იყვნენ სამართლიანები და ობიექტურები თავიანთ საქმიანობის განხორციელებისას და გაცნობიერონ, თუ რა გავლენა შეიძლება ქონდეს ამას მათ ბუნებრივ პიროვნულ მიკერძოებებზე. ჟურნალისტებმა არ უნდა გამოაქვეყნონ დაუზუსტებელი ან დამახინჯებული ინფორმაცია, რომელმაც შესაძლოა, შეცდომაში შეიყვანოს აუდიტორია. მნიშვნელოვანი უზუსტობა, შეცდომაში შემყვანი განცხადება დაუყოვნებლივ უნდა გამოსწორდეს და საჭიროების შემთხვევაში, უნდა გამოქვეყნდეს ბოდიშის ტექსტი ისეთ ადგილას, რომ ყურადღებას იქცევდეს. მიუხედავად იმისა, რომ პუბლიკაცია თავისუფალია რედაქციისთვის და კამპანიისთვის, ნათლად უნდა გაიმიჯნოს ერთმანეთისგან კომენტარი, ვარაუდი და ფაქტი.

მნიშვნელოვანი მოვლენების გაშუქებისას განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ობიექტურობა, ინფორმაციის გადამოწმება გამოქვეყნებამდე. ასევე განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია თავიდან იქნეს არიდებული სპეკულაციები, სტერეოტიპები და სენსაციური ენა.¹⁰ დაუშვებელია დისკრიმინაცია და სიძულვილის გაღვივება. ჟურნალისტებმა თავი უნდა აარიდონ პიროვნების რასის, ფერის, ეროვნების, რელიგიის, ასაკისა და სქესის, გენდერული იდენტობის, სექსუალური ორიენტაციის, შეზღუდული შესაძლებლობების შეურაცმყოფელ, დამამცირებელ მითითებებს. მნიშვნელოვანია ხსენებული მახასიათებლები არ იყოს მითითებული, იმ შემთხვევების გარდა, როცა რეალურად აუცილებლობას წარმოადგენს გასაშუქებელი ამბისთვის.¹¹ დაუშვებელია პირების გადაღება საჯარო ან კერძო ადგილებში მათი თანხმობის გარეშე. ჟურნალისტის მხრიდან არ უნდა ჰქონდეს ადგილი დაშინებას, მუქარას, შევიწროვებასა და დევნას. ჟურნალისტებმა არ უნდა განაგრძონ ადამიანებთან დაკავშირება ან გადაღება, როდესაც მათ ერთხელ უკვე მიიღეს უარი. როდესაც ერთხელ უკვე სთხოვეს წასვლა, არ უნდა აედევნონ პირებს. პირად მწუხარების ან/და შოკის შემთხვევებში, გამოკითხვები თუ მიდგომები თანაგრძნობით უნდა განხორციელდეს და შეხედულებისამებრ, პუბლიკაცია უნდა დამუშავდეს თანაგრძნობით.

ჟურნალისტებმა არ უნდა მოიპოვონ ან გამოაქვეყნონ ფარული კამერების ან ფარული მოსასმენი მოწყობილობების გამოყენებით შეძენილი მასალები; ან პირადი ან მობილური სატელეფონო ზარების, შეტყობინებების ან ელფოსტის ჩარევით; ან დოკუმენტების ან ფოტოების უნებართვო მოხსნით; ან ციფრულ ინფორმაციაზე თანხმობის გარეშე წვდომით. არასწორ წარმოდგენაში ან ზეწოლაში ჩართვა, მათ შორის აგენტების ან შუამავლების მიერ, შეიძლება იყოს გამართლებული მხოლოდ საზოგადოებრივი ინტერესებიდან გამომდინარე

⁹ იქვე, გვ. 9.

¹⁰ იქვე, გვ. 14.

¹¹ The Guardian, "Editorial code of practice and guidance, Guardian News & Media", გვ.7 https://uploads.guim.co.uk/2023/07/27/GNM_editorial_code_of_practice_and_guidance_2023.pdf [უ. გ. 2.11.2023].

და მხოლოდ მაშინ, როდესაც მასალის მოპოვება შეუძლებელია სხვა საშუალებებით. დანაშაულში მსჯავრდებული ან ბრალდებული პირების ნათესავები ან მეგობრები, როგორც წესი, არ უნდა იყოს იდენტიფიცირებული მათი თანხმობის გარეშე, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ეს არსებითია გასაშუქებელი ამბისთვის. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს მსხვერპლთა დასახელებას, არასენსიტიური ან გრაფიკული დეტალების მოხსენებას ან იმ სურათების გამოყენებას, რომლებმაც შეიძლება ზიანი მიაყენოს მსხვერპლის ღირსებას.¹²

3. ახალი ამბების გაშუქების ეთიკური პრინციპები და ღირებულებები - THE ASSOCIATED PRESS

Associated Press-ის აუდიტორიას აქვს პრივილეგია 170 წელზე მეტი ხნის განმავლობაში გაეცნოს ახალ ამბებს და მიიღოს ინფორმაცია მიმდინარე მოვლენებთან დაკავშირებით. Associated Press -მა მნიშვნელოვანი დაბრკოლებები გადალახა იმისათვის, რომ დაზუსტებული, დაბალანსებული და მიუკერძოებელი ახალი ამბები პატიოსანი გზით ოპერატიულად გავრცელებინა აუდიტორიისთვის. ორგანიზაციის ამ ძალისხმევას მოყვა საზოგადოების ნდობა - ნებისმიერ მოცემულ დღეს მსოფლიოს მოსახლეობის ნახევარზე მეტი ადევნებს თვალს AP სიახლეების შინაარსს.¹³

XXI ს.-ში ახალი ამბები სიტყვებით, ფოტო-ვიდეო მასალით, ინტერაქტიული, გრაფიკული თუ აუდიო ხერხებით უფრო ხშირად გადაიცემა ონლაინ, მობილურ, ბეჭდურ ან/და საეთერო მედიაში, ვიდრე ოდესმე. გავრცელების პლატფორმის მიუხედავად, AP-ის მთავარი მიზანია დაიცვას ქვეყნისა და ეთიკის უმაღლესი სტანდარტები ახალი ამბების გაშუქებისას. AP ეწინააღმდეგება ნებისმიერი სახის სიძულვილის პროპაგანდას და არ იყენებს ისეთ კონტენტს, რაც შესაძლოა იყოს უხამსი, შეურაცხყოფელი, რასისტული ან შესაძლოა შეიცავდეს სხვა სახის დისკრიმინაციას. ასევე, AP იცავს მსხვერპლთა კონფიდენციალურობას და როგორც წესი, ტექსტში ან/და ვიზუალურ მასალაში არ ახდენს მათ იდენტიფიცირებას.¹⁴ რედაქციის თანამშრომლებს უნდა ახსოვდეთ, რომ მათ მიერ გამოთქმულმა მოსაზრებებმა, შესაძლოა, ზიანი მიაყენოს AP-ის, როგორც ახალი ამბების მიუკერძოებელი წყაროს რეპუტაციას. მათ თავი უნდა შეიკავონ სადავო საჯარო საკითხებზე საკუთარი შეხედულებების გამოთქმისგან ნებისმიერ საჯარო ფორუმზე, იქნება ეს ბლოგებისა თუ სოციალური ქსელების მეშვეობით.¹⁵

AP პატივს სცემს საავტორო უფლებებს და არ მიმართავს პლაგიატს. თავს არიდებს ისეთ ქვეყნებს ან/და საქმიანობას, რაც ინტერესთა კონფლიქტს ქმნის და უარყოფით გავლენას ახდენს ახალი ამბების სამართლიანად და ზუსტად გადმოცემის პრინციპზე. ამბის შესაქმნელად AP არ ახდენს არასწორ იდენტიფიკაციას ან არასწორ წარმოდგენას და იცავს სამართლიანობის, კონფიდენციალურობისა და უსაფრთხოების პრინციპებს. ყოველთვის, როცა ვინმეს ნეგატიურად წარმოაჩენს, ძალისხმევას არ იშურებს იმისათვის, რომ კრიტიკის ობიექტს პასუხის გაცემის შესაძლებლობა ჰქონდეს, ხოლო შეცდომის ან/და უზუსტობის შემთხვევაში დაუყოვნებლივ ხდება ამის გამოსწორება - დაუყოვნებლივ, ამომწურავად და გამჭვირვალედ. ხსენებული ორგანიზაციისთვის დაუშვებელია უზუსტობები, დაუდევრობა, მიკერძოება ან დამახინჯებული ინფორმაციის გავრცელება. ციტატები უნდა იყოს ზუსტი და

¹² იქვე, გვ. 6.

¹³ THE ASSOCIATED PRESS STATEMENT OF NEWS VALUES AND PRINCIPLES, <https://www.ap.org/wp-content/uploads/2024/02/ap-news-values-and-principles-1.pdf> [უ. გ. 6.11.2023].

¹⁴ იქვე.

¹⁵ იქვე.

მიუქერძოებელი. AP ყოველთვის ცდილობს გამოავლინოს ინფორმაციის ყველა წყარო, ასევე დაიცვან ისინი ანონიმურობით მხოლოდ მაშინ, როდესაც ისინი დაჟინებით მოითხოვენ ამას, სასიცოცხლო ინფორმაციის გავრცელებისას და არა იმ შემთხვევაში, როცა მოსაზრებას ან სპეკულაციას აწვდიან აუდიტორიას. ანონიმურობას იცავენ იმ შემთხვევაში, როცა ამ ინფორმაციის მოპოვების სხვა გზა არ არსებობს და როდესაც დარწმუნებული არიან, რომ წყარო სანდოა.¹⁶ განხილული პრინციპების დაცვა საყოველთაო და სავალდებულოა AP-ის თანამშრომლებისთვის. მათი დაუცველობამ შეიძლება გამოიწვიოს დისციპლინური პასუხისმგებლობა, თანამდებობიდან გათავისუფლებამდე და მათ შორის, დარღვევის სიმძიმის მიხედვით.

AP-ის წესების თანახმად,¹⁷ მასალის ანონიმური წყაროების გამოყენება შეიძლება მხოლოდ მაშინ, თუ მასალა არის ფაქტი და არა მოსაზრება ან სპეკულაცია, რაც სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია გასაშუქებელი ამბისთვის. ასევე, AP წყაროს ანონიმურობას იცავს მაშინ, როდესაც ეჭვგარეშეა მისი სანდოობა და წყაროს აქვს ინფორმაციის უშუალო ცოდნა. რეპორტიორებმა, რომლებიც ანონიმური წყაროს მასალი გამოყენებას გეგმავენ, აუცილებლად უნდა მიიღონ თანხმობა ახალი ამბების მენეჯერისგან, რომელიც პასუხისმგებელია მასალის შემოწმებაზე, რომ იგი ნამდვილად აკმაყოფილებს AP-ის მითითებებს. მენეჯერმა უნდა იცოდეს წყაროს ვინაობა და ვალდებულია, რეპორტიორის მსგავსად, კონფიდენციალურად შეინახოს წყაროს ვინაობა. მხოლოდ მას შემდეგ, რაც ისინი დარწმუნდებიან, რომ წყაროს მასალა შემოწმებულია მენეჯერის მიერ, რედაქტორებმა და პროდიუსერებმა უნდა დაუშვან მისი გამოყენება. ანონიმურობის შემთხვევაში, AP ამბის დასაუსტებლად დამატებით წყაროს ეძებს. ისტორიები იშვიათ შემთხვევებში საკმარისია ერთი წყარო - როდესაც მასალა მომდინარეობს ავტორიტეტული ფიგურისგან, რომელიც ინფორმაციას იმდენად დეტალურად აწვდის, რომ მისი სიზუსტე ეჭვს არ იწვევს. სიუჟეტში უნდა განმარტებული, თუ რატომ ითხოვა წყარომ ანონიმურობა. თუ ამბავი დოკუმენტებზეა დამოკიდებული, სიუჟეტის ავტორმა შეძლებისდაგვარად ნათლად უნდა ახსნას, თუ როგორ მოიპოვა ინფორმაცია.¹⁸

AP პატივს სცემს თავისი თანამშრომლების უფლებებს აქტიური მონაწილეობა მიიღონ სამოქალაქო, საქველმოქმედო, რელიგიურ ან/და საზოგადოებრივ აქტივობებში, თუმცა, თავი უნდა აარიდონ ისეთ ქმედებებს, რამაც შესაძლოა, ინტერესთა კონფლიქტი გამოიწვიოს ან საფრთხე შეუქმნას AP-ის შესაძლებლობას ახალი ამბები გააშუქოს სამართლიანად და ზუსტად, პიროვნების ან ქმედების გავლენის გარეშე.¹⁹

4. National Public Radio-ს ჟურნალისტიკის სტანდარტები

NPR-ის მისიაა, მის წევრ სადგურებთან პარტნიორობით შექმნას უფრო ინფორმირებული საზოგადოება, რომელიც მოვლენების, იდეებისა და კულტურის ღრმა გაგებითა და დაფასებით მთელ მსოფლიოს აძლიერებს. აქედან გამომდინარე NPR აწარმოებს და ავრცელებს სიახლეებს, ინფორმაციას და სხვა სახის კონტენტს, რომელიც აკმაყოფილებს საჯარო სამსახურის უმაღლეს სტანდარტებს ჟურნალისტიკაში და კულტურულ გამოხატულებაში. NPR ახალი ამბების ორგანიზაციაა, რომელიც თავის მთავარ ღირსებად საზოგადოებრივ სამსახურს მიიჩნევს. ორგანიზაცია სერიოზულად ითვალისწინებს

¹⁶ THE ASSOCIATED PRESS STATEMENT OF NEWS VALUES AND PRINCIPLES, <https://www.ap.org/wp-content/uploads/2024/02/ap-news-values-and-principles-1.pdf> [უ. გ. 6.11.2023].

¹⁷ იქვე.

¹⁸ იქვე.

¹⁹ იქვე.

საკუთარ მეთვალყურეობის დემოკრატიულ როლს დაიცავს პატიოსნების, მთლიანობის, დამოუკიდებლობის, სიზუსტის, კონტექსტური ჭეშმარიტების, გამჭვირვალობის, პატივისცემისა და სამართლიანობის ძირითად პრინციპებს, რითიც ემსახურება საკუთარ აუდიტორიას. ჩვენ ვიცით, რომ ჭეშმარიტება შეუძლებელია მოსაზრებათა მრავალფეროვნების აქტიური ძიების გარეშე.

NPR-ს მიზანია ჭეშმარიტების ძიება და ფაქტების კრიტიკული გადამოწმება. ორგანიზაცია ყურადღებას ამახვილებს იმაზე, რომ ფაქტები სწორად იყოს კონტექსტში ჩასმული და ყველაფერს აკეთებს იმისათვის, რომ ის რასაც აუდიტორიას ატყობინებს, მაქსიმალურად ასახავდეს რეალობას – უმცირესი დეტალებიდან დაწყებული საერთო კონტექსტამდე. შეცდომები გარდაუვალია, მაგრამ საუკეთესო დაცვა მათ წინააღმდეგ მუდმივი სიფხიზლეა. სწორედ ამიტომ, NPR მასალის გამოქვეყნებამდე სისტემატურად და მკაცრად განიხილავს ფაქტებს.²⁰ სიუჟეტში ფაქტის ზოგადი მტკიცების დროს, მომხსენებელს და რედაქტორს უნდა შეეძლოს დაუყოვნებლივ ამოიციონ წყარო და ახსნან, რატომ არის ეს პიროვნება ან ორგანიზაცია სანდო და ავტორიტეტული. ეს არსებითია რედაქტირების პროცესისთვის და „ის ასევე იძლევა საშუალებას, მკაფიო და დამაჯერებელი ვიყოს საკუთარ მოსაზრებაში, თუ ამბავი კითხვის ქვეშ დგება“. ჟურნალისტიკა ახალი ამბის გაშუქებისას თავი უნდა დაიცავს სუბიექტური შეცდომებისგან. მასალის გამოქვეყნებამდე მნიშვნელოვანია დავრწმუნდეთ, რომ სწორად განვმარტეთ ფაქტები ჩვენს მედიაპროდუქტში და რომ შეგროვებული მასალა - ხმა, ფოტოები და სიტყვები - შეესაბამება კონტექსტს. პერიფრაზირებისას - იქნება ეს ბლოგსა თუ ეთერში, გასათვალისწინებელია, ეთანხმება თუ არა წყარო ინტერპრეტაციას. დიდი ჟურნალისტიკა ნაწილობრივ მკვლევარების, რეპორტიორების, რედაქტორებისა და პროდიუსერების ერთობლივი ძალისხმევით შედეგია. მათგან ყველა მნიშვნელოვან როლს ასრულებს სიზუსტის უზრუნველყოფის პროცესში. NPR-ის დოკუმენტში წერია, რომ მათ სჯერათ გუნდური მუშაობის ეფექტურობის, „მაგრამ კარგი რედაქტორები კარგი პროკურორებიც არიან. ისინი ყოველთვის ამოწმებენ და იკვლევენ რეპორტიორებს, იმ მიზნით, რომ NPR-ის ამბები რაც შეიძლება კარგი (და შესაბამისად ზუსტი) გახადონ“.²¹

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ახალ ამბებს, რომლებმაც შეიძლება გამოიწვიოს მწუხარება ან ზიანი მიაყენოს რეპუტაციას. ნებისმიერმა სიცრუემ შეიძლება ზიანი მიაყენოს აუდიტორიას, ან ცალკეულ პირებს. შეცდომები, რომლებმაც შეიძლება დააზიანოს რეპუტაცია ან გამოიწვიოს მწუხარება, განსაკუთრებით საშიშია და მათ თავიდან ასაცილებლად დამატებითი ზომები უნდა იქნას მიღებული. მაგალითად, მედიასაშუალებამ არ უნდა გაავრცელოს ინფორმაცია პირის გარდაცვალებასთან დაკავშირებით მანამ, სანამ არ დარწმუნდება, რომ ოჯახს ამის შესახებ ინფორმაცია უკვე აქვს და ეს არ დადასტურდება ავტორიტეტული წყაროებით. ასეთ შემთხვევებში, ჟურნალისტს განსაკუთრებული სიფრთხილე მართებთ.²² ჟურნალისტი ამბის გაშუქებისას უნდა მოერიდოს ვარაუდებს. განსაკუთრებული სიფრთხილეა საჭირო ფრაზის - "მე ვფიქრობ" - გამოყენებისას, რომელიც გულისხმობს, რომ ჟურნალისტი უფრო სძენს აზრს სიუჟეტს, ვიდრე მედიაპროდუქტი, რაც ამცირებს ჟურნალისტის სიტყვების სიზუსტეს. „კითხვაზე "რა შეიძლება მოხდეს შემდეგ?" წინააღმდეგობა გაუწიეთ სპეკულაციას. გამოიყენეთ თქვენი ცოდნა, რათა შესთავაზოთ ანალიზი და წარმოდგენა მყარ მტკიცებულებებზე დაყრდნობით“.²³

²⁰ National Public Radio - An American non-profit media organization, "NPR Ethics Handbook", <https://www.npr.org/about-npr/688139552/accuracy#accuracyinourreporting> [უ. გ. 6.11.2023].

²¹ იქვე.

²² იქვე.

²³ იქვე.

მნიშვნელოვანია სიუჟეტებსა თუ სხვა მედიაპროდუქტში პასუხის გაცემის საშუალება მიეცეთ მათ, ვინც კრიტიკის, არასახარბიელო ბრალდებების ან სხვა ნეგატიური განცხადებების ობიექტია. NPR-ის მთავარ მიზანს წარმოადგენს სიმართლის ძიება. ყველა პროდუქტში, განსაკუთრებით თუ ის საკამათო საკითხებს ეხება, NPR ცდილობს ყველაზე ძლიერი მრავალფეროვანი არგუმენტების განხილვას, რითიც მედია მეტ სიცხადეს მატებს რეპორტაჟს.²⁴

ყველა პიროვნებას, რომელსაც ვახსენებთ, უნდა ჰქონდეს ნდობა, რომ ჩვენ ვიქნებით სამართლიანები არა მხოლოდ იმაში, თუ როგორ წარმოვადგენთ მათ შეხედულებებს, არამედ იმაში, თუ როგორ ვეძებთ ამ შეხედულებებს. ეს ნიშნავს, რომ ჩვენ ვაძლევთ შესაძლებლობას მათ უპასუხონ კრიტიკულ ბრალდებებს ჩვენს რეპორტაჟებში, ან ახსნან საკუთარი პოზიცია, როდესაც ვეჭვობთ, რომ მათ არაზუსტი ინფორმაცია მოგვაწოდეს. თუ ჩვენ აღქმული ვართ როგორც უსამართლო, ჩვენ არა მხოლოდ კვარგავთ აუდიტორიის ნდობას, არამედ საფრთხეში ვაყენებთ ჩვენს რეპუტაციას ზოგადად.²⁵

5. New York Times-ის ჟურნალისტური ეთიკის პოლიტიკა

New York Times-ის ჟურნალისტური ეთიკის პოლიტიკა განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს ჟურნალისტებისა და ჟურნალისტიკის მიუკერძოებლობაზე, სიზუსტესა და ინტეგრაციულ ხასიათზე. დოკუმენტში ნათქვამია, რომ "უმაღლესი ხარისხისა და მთლიანობის შინაარსის წარმოება არის ჩვენი რეპუტაციის საფუძველი და საშუალება, რომლითაც ჩვენ ვიმსახურებთ საზოგადოების ნდობას და გამართლებთ ჩვენი მომხმარებლების მოლოდინებს".²⁶ The Times ეპყრობა მკითხველებს სამართლიანად და აუდიტორიისთვის შეუღამაზებელ, მიუკერძოებელ ამომწურავ ინფორმაციას ავრცელებს. The Times-ი პოლიტიკაა, გამოსაწეროს შეცდომები დაუყოვნებლივ. Times აგროვებს ინფორმაციას თავისი მკითხველების სასარგებლოდ. პერსონალის წევრებს არ შეუძლიათ გამოიყენონ თავიანთი პოზიცია სხვა მიზნებისთვის. პერსონალის წევრები, რომლებიც ახდენენ პლაგიატს, შეგნებულად ან დაუფიქრებლად ავრცელებენ ყალბ ინფორმაციას, ღალატობენ The Times-ის ფუნდამენტურ სტანდარტებს.

The Times-ის თანამშრომლები არიან პასუხისმგებლიანი მოქალაქეები, ასევე ჟურნალისტები. The Times პატივს სცემს მათი ოჯახის წევრების განათლებას, რელიგიასა და აღმსარებლობის თავისუფლებას, არჩევნებში ხმის მიცემის უფლებასა და საზოგადოებრივ საქმეებში აქტიურ ჩართულობას, მაგრამ საუკეთესო მიზეზების შემთხვევაშიც კი, Times-ის თანამშრომლებს აქვთ მოვალეობა თავიდან აიცილონ ინტერესთა კონფლიქტი. მათ არასდროს არ უნდა გამოიყენონ The Times-ის სახელი პირადი საქმიანობის განხორციელებისას. The New York Times-ის მიზანია, რაც შეიძლება მიუკერძოებლად და სამართლიანად გააშუქოს ახალი ამბები. მისი პერსონალი იზიარებს ინტერესთა კონფლიქტის თავიდან აცილების აუცილებლობას. ინტერესთა კონფლიქტი შეიძლება წარმოიშვას მრავალ სფეროში. ისინი შეიძლება მოიცავდეს თანამშრომლების ურთიერთობას მკითხველებთან, ახალი ამბების წყაროებთან, რეკლამის განმთავსებლებთან ან კონკურენტებთან; სამოქალაქო და პროფესიულმა საქმიანობამ შეიძლება გამოიწვიოს კონფლიქტები ან კონფლიქტების გამოჩენა. „The Times ეპყრობა მკითხველებს რაც შეიძლება სამართლიანად და ჩვენი

²⁴ National Public Radio - An American non-profit media organization, "NPR Ethics Handbook", <https://www.npr.org/about-npr/688139552/accuracy#accuracyinourreporting> [უ. გ. 6.11.2023].

²⁵ იქვე.

²⁶ The New York Times, "Ethical Journalism, A Handbook of Values and Practices for the News and Opinion Departments", <https://www.nytimes.com/editorial-standards/ethical-journalism.html#investmentsAndFinancialTies> [უ. გ. 7.11.2023].

პოლიტიკა, გამოვასწოროთ ჩვენი შეცდომები, დიდი თუ პატარა, როგორც კი შევხვდებით მათ“.²⁷

საზოგადოებაში ჟურნალისტიკის მიუკერძოებლობის, სიზუსტისა და კეთილსინდისიერების მზარდი ექვის დროს, აუცილებელია, რომ The Times-მა და მისმა თანამშრომლებმა დაიცვან უმაღლესი სტანდარტები, რომ არაფერი გააკეთონ ისეთი, რამაც შეიძლება შეარყიოს მკითხველის რწმენა და ნდობა The Times-ის ახალი ამბების სვეტების მიმართ. ეს ნიშნავს, რომ თანამშრომლები უნდა იყვნენ ფხიზლად და თავიდან აიცილონ ნებისმიერი აქტივობა, რამაც შეიძლება ინტერესთა რეალური და აშკარა კონფლიქტი გამოიწვიოს და ამით საფრთხე შეუქმნას გაზეთის ეთიკურ მდგომარეობას. ეს ასევე ნიშნავს, რომ ჟურნალისტიკა, რომელსაც რედაქცია ყოველდღიურად ახორციელებს, საყვედურს არ უნდა იმსახურებდეს. ახალი ამბების ნებისმიერი ნაწილის გაყალბება დაუშვებელია და ავტომატურად გამოიწვევს დისციპლინურ პასუხისმგებლობას.²⁸ არავის შეუძლია გააკეთოს ისეთი რამ, რაც ზიანს აყენებს The Times-ის რეპუტაციას მკაცრი ნეიტრალიტეტის მიმართ პოლიტიკისა და მთავრობის გაშუქებისას. თავიდან უნდა იქნას აცილებული რეალური თუ აშკარა ინტერესთა კონფლიქტი. The Times-ის ფუნდამენტური მიზანია დაიცვას მიუკერძოებლობა და ნეიტრალიტეტი. უბრალოდ საკუთარ თავისთვის იმის კითხვა, შეიძლება თუ არა საკუთარმა მოქმედებამ ზიანი მიაყენოს გამოცემის რეპუტაციას, ხშირად საკმარისია იმის დასადგენად, რამდენად მიზანშეწონილია მოქმედება.

რედაქციის თანამშრომლებს არ შეუძლიათ იმსახურონ სამთავრობო საბჭოებში ან კომისიებში, ანაზღაურების სანაცვლოდ ან უხელფასოდ. მათ არ შეუძლიათ შეუერთდნენ სამეურვეო საბჭოებს, საკონსულტაციო კომიტეტებს ან მსგავს ჯგუფებს, გარდა იმ ჯგუფებისა, რომლებიც ემსახურებიან ჟურნალისტურ ორგანიზაციებს ან სხვაგვარად ხელს უწყობენ ჟურნალისტურ განათლებას. ჩვეულებრივ, სამეურვეო საბჭოებში ან მრჩეველთა კომიტეტებში გაწევრიანების შეზღუდვა არ ვრცელდება იმ ორგანიზაციებზე, რომლებიც ნაკლებად სავარაუდოა, რომ გამოიმუშავენ The Times-ისთვის საინტერესო სიახლეებს და რომლებიც ზოგადად არ ცდილობენ საჯარო პოლიტიკის ფორმირებას. ეს, როგორც წესი, მოიცავს ღვთისმსახურების სახლებს, სათემო საქველმოქმედო ორგანიზაციებს, ადგილობრივ ბიბლიოთეკებს, სახვითი ხელოვნების ჯგუფებს, ახალგაზრდულ სპორტულ ლიგებს, ქვეყნის კლუბებს და კურსდამთავრებულთა ჯგუფებს. შესაბამისად, პერსონალის წევრებს შეუძლიათ დაეხმარონ ასეთ ჯგუფებს შედარებით მოკრძალებული სახსრების მოზიდვაში.²⁹ ჟურნალისტებს არ აქვთ უფლება მოითხოვონ თანხები სოციალურ-პოლიტიკური, რელიგიური, საგანმანათლებლო, საქველმოქმედო ან სხვა მიზნებისთვის. ამან, შესაძლოა, სანაცვლოდ კეთილგანწყობის მოლოდინი გამოიწვიოს. მასალის ანონიმური წყაროები გამოიყენება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მასალა არ არის მოსაზრება ან/და სპეკულაცია და უმნიშვნელოვანესია გასაშუქებელი ამბისთვის. ანონიმური შეიძლება იყოს ის წყარო, რომელსაც შესაძლოა ანგარიისსწორების საფრთხე ემუქრებოდეს ან გამჟღავნების შემთხვევაში, შესაძლოა, ძალადობის მსხვერპლი აღმოჩნდეს.³⁰ რედაქცია პატივს სცემს და იცავს საავტორო უფლებებს და არ მიმართავს პლაგიატს. ციტატები უნდა იყოს ზუსტი და მიუკერძოებელი. თავს არიდებს ისეთ ქცევას ან/და საქმიანობას, რაც ინტერესთა

²⁷ The New York Times, “Ethical Journalism, A Handbook of Values and Practices for the News and Opinion Departments”, <https://www.nytimes.com/editorial-standards/ethical-journalism.html#investmentsAndFinancialTies> [უ. გ. 7.11.2023].

²⁸ The New York Times, “Guidelines on Integrity”, <https://www.nytimes.com/editorial-standards/guidelines-on-integrity.html> [უ. გ. 7.11.2023].

²⁹ The New York Times, “Guidelines on Integrity”, <https://www.nytimes.com/editorial-standards/guidelines-on-integrity.html> [უ. გ. 7.11.2023].

³⁰ იქვე.

კონფლიქტს ქმნის ან/და უარყოფით გავლენას ახდენს ახალი ამბების სამართლიანად და ობიექტურად გადმოცემის პრინციპზე.³¹

6. Washington Post-ის ეთიკის პოლიტიკა

Washington Post ვალდებულია თავიდან აიცილოს ინტერესთა კონფლიქტი. აქედან გამომდინარე, არ იღებს საჩუქრებსა და უფასო მოგზაურობების შეთავაზებას ახალი ამბების წყაროებიდან. რედაქცია არ ეთანხმება შეღავათიან მოპყრობას მისი პოზიციების გამო. აკრძალულია ნებისმიერ ღონისძიებაზე უფასო დაშვება.³² Washington Post-ის რეპორტიორები და რედაქტორები ორიენტირებული არიან სამართლიანობისკენ. მიუხედავად იმისა, რომ ობიექტურობის შესახებ არგუმენტები გაუთავებელია, სამართლიანობის კონცეფცია არის ის, რაც რედაქტორებმა და რეპორტიორებმა აუცილებლად უნდა გაითვალისწინონ და დაიცვან. სამართლიანობა რამდენიმე მარტივი პრაქტიკიდან გამომდინარეობს: არცერთი ამბავი არ არის სამართლიანი, თუ ის საკუთარ ძირითად მნიშვნელობას დაკარგავს.

სამართლიანობა მოიცავს სისრულეს, შესაბამისობას, პატიოსნებასა და თანასწორობას მკითხველთან. არცერთი ამბავი არ არის სამართლიანი, თუ ის შეიცავს არსებითად შეუსაბამო ინფორმაციას მნიშვნელოვანი ფაქტების ხარჯზე, ან ის შეგნებულად ან გაუცნობიერებლად შეცდომაში შეჰყავს ან თუნდაც ატყუებს მკითხველს. ასევე, სამართლიანობა მოიცავს კომენტარის გულმოდგინედ მიებას და ამ კომენტარის ჭეშმარიტად გათვალისწინებას.

The Washington Post პატივს სცემს გემოვნებასა და წესიერებას და ესმის, რომ საზოგადოების კონცეფციები გემოვნებისა და წესიერების შესახებ მუდმივად იცვლება. ბოლო თაობისთვის შეურაცხყოფელი სიტყვა შეიძლება იყოს მომავალი თაობის საერთო ლექსიკის ნაწილი. თავიდან უნდა იქნას აცილებული უხამსობა, თუ მათი გამოყენება იმდენად არსებითი არ არის მნიშვნელოვანი სიუჟეტისთვის, რომ მისი მნიშვნელობა იკარგება. არავითარ შემთხვევაში არ უნდა იქნას გამოყენებული უხამსობა აღმასრულებელი ან მმართველი რედაქტორების თანხმობის გარეშე. თუ რედაქტორები გადაწყვეტენ, რომ პოტენციურად შეურაცხყოფელი მასალის შემცველი შინაარსი აქვს ლეგიტიმურ საინფორმაციო ღირებულებას, რედაქტორებმა უნდა გამოიყენონ ვიზუალური და/ან ტექსტური გაფრთხილებები ასეთი მასალის შესახებ. ახალი ამბების სვეტები სარედაქციო გვერდებიდან თვალსაჩინოდაა გამოყოფილი. ამის მიზეზი ისაა, რომ მოემსახუროს მკითხველს, რომელსაც აქვს უფლება მოიპოვოს ფაქტები ახალი ამბების სვეტებში და მოსაზრებები სარედაქციო გვერდებზე. ეტიკეტები შექმნილია ასე:

- ანალიზი: ახალი ამბების ინტერპრეტაცია მტკიცებულებებზე, მათ შორის მონაცემებზე დაყრდნობით, სადაც განსაზღვრულია, თუ როგორ შეიძლება განვითარდეს მოვლენები წარსულ მოვლენებზე დაყრდნობით.
- პერსპექტივა: ახალი ამბების თემების განხილვა თვალსაზრისით, მათ შორის ინდივიდების ნარატივები საკუთარ გამოცდილებასთან დაკავშირებით.
- აზრი: სვეტი ან ბლოგი მოსაზრებების განყოფილებაში.
- მიმოხილვა: პროფესიონალი კრიტიკოსის შეფასება მომსახურების, პროდუქტის, სპექტაკლის, მხატვრული ან ლიტერატურული ნაწარმოების შესახებ.

³¹ იქვე.

³² The Washington Post, „Ethics policy“, <https://www.washingtonpost.com/policies-and-standards/>, [უ. გ. 7.11.2023].

Washington Post-ის რეპორტიორებს უმთავრესი პასუხისმგებლობა ეკისრებათ თავიანთი ისტორიების გაშუქებაზე, წერასა და ფაქტების შემოწმებაზე. ისტორიები ექვემდებარება განხილვას ერთი ან მეტი რედაქტორის მიერ. პოსტს აქვს ისტორიების განხილვის სტრუქტურა რედაქტირებისთვის, რაც შეიძლება მოიცავდეს ფაქტების გადამოწმებას. ვაშინგტონ პოსტი ცდილობს ამბავი ზუსტად და ამომწურავად გააშუქოს. მასალის გამოქვეყნებისას კი განსაკუთრებული პასუხისმგებლობით ეკიდება შეცდომებს და დაუყოვნებლივ ასწორებს მას. „როდესაც ჩვენ ვაწარმოებთ შესწორებას ან/და დაზუსტებას, ჩვენი მიზანია, რაც შეიძლება ნათლად და სწრაფად ვუთხრათ მკითხველს, რა იყო არასწორი და რა არის სწორი. ნებისმიერს უნდა შეეძლოს იმის გაგება, თუ როგორ და რატომ გამოსწორდა შეცდომა“.³³ თუ რედაქცია არსებითად ასწორებს სტატიას, ფოტო წარწერას, სათაურს, გრაფიკას, ვიდეოს ან სხვა მასალას, დაუყოვნებლივ აქვეყნებს შესწორებას, რომელიც განმარტავს ცვლილებას.

ვაშინგტონ პოსტი მზად არის მაქსიმალურად გაამჟღავნოს თავისი მკითხველებისთვის ინფორმაციის წყაროები მის სიუჟეტებში და ცდილობს მაქსიმალურად გამჭვირვალე გახადოს მკითხველებისთვის საკუთარი მედიაპროდუქტი, რათა აუდიტორიამ იცოდეს, როგორ იქნა მოძიებული ინფორმაცია. გამჭვირვალობა არის პატიოსანი და სამართლიანი ჟურნალისტიკის ერთ-ერთი მთავარი ღირებულება. როდესაც ჩვენი ჟურნალისტიკა ფაქტობრივად სწორია, მაგრამ ენა, რომელსაც ვიყენებდით ამ ფაქტების ასახსნელად, არ არის ისეთი მკაფიო ან დეტალური, როგორც საჭიროა, ენა უნდა გადაიწეროს და სიუჟეტს დაემატოს განმარტება. განმარტება ასევე შეიძლება გამოყენებულ იქნას იმის აღსანიშნავად, რომ თავდაპირველად ვერ მოხერხდა კომენტარის ან პასუხის მოძიება და მოგვიანებით დაემატა ამბავს, ან რომ ახალმა მოხსენებამ შეცვალა მოვლენის შესახებ მედიაპროდუქტი.

7. ევროპის მაუწყებელთა კავშირის ღირებულებების სარედაქციო სახელმძღვანელო

ევროპის მაუწყებელთა კავშირი (EBU), რომელიც წარმოადგენს სამაუწყებლო ორგანიზაციებს 56 ქვეყანაში, ახორციელებს სარედაქციო პრინციპების ერთობლიობას, რომელიც მოითხოვს, რომ საზოგადოებრივი მედია მაუწყებლები იყვნენ მიუკერძოებელი, დამოუკიდებელი და სამართლიანი. კავშირის წევრები მედიის საერთო ძირითადი ღირებულებების შესახებ დეკლარაციის ერთგული არიან. ორგანიზაცია ექვს ძირითად ღირებულებას განსაზღვრავს, რასაც კავშირის წევრი ყველა მედიასაშუალება იზიარებს და სარედაქციო პრინციპებიც ამ საერთო ღირებულებებითაა შთაგონებული. ესენია:³⁴ უნივერსალურობა, დამოუკიდებლობა, ბრწყინვალეობა (Excellence), მრავალფეროვნება, ანგარიშვალდებულება და ინოვაცია.

- ევროპის მაუწყებელთა კავშირის სარედაქციო არჩევანი ეფუძნება პროფესიონალიზმსა და პროფესიულ გამოცდილებას. კავშირის სარედაქციო სარედაქციო თავისუფლებით, გააშუქოს ნებისმიერი ამბავი/შინაარსი, რაც გამართლებულად მიიჩნევა სარედაქციო განსჯის საფუძველზე. კავშირის საქმიანობა ექვს არ იწვევს დამოუკიდებლობასა და მიუკერძოებლობასთან დაკავშირებით.
- ორგანიზაციის მიერ მომზადებული მედიაპროდუქტი დაბალანსებულია; მათი მიზანი არაა ვინმეს სიამოვნება ან უკმაყოფილება. კავშირი მზადაა ნებისმიერი

³³ The Washington Post, „Ethics policy“, <https://www.washingtonpost.com/policies-and-standards/>, [უ. გ. 7.11.2023].

³⁴ European Broadcasting Union, „Editorial Principles, A Model for the Members of the European Broadcasting Union“, https://www.ebu.ch/files/live/sites/ebu/files/Publications/EBU-Editorial%20Principles_EN.pdf [უ. გ. 7.11.2023].

ამბისა და მოვლენის გასაშუქებლად პოლიტიკური გავლენისა და კომერციული ზეწოლის გარეშე.

- მედიაპროდუქტში ორგანიზაცია ცდილობს ასახოს ამომწურავი ინფორმაცია და სრული სურათი გააზიაროს, აუდიტორიას სთავაზობს სრულ კონტექსტს, რაც აუდიტორიას მოვლენების გულწრფელი და ამომწურავი შეჯამების საშუალებას მისცემს.
- ორგანიზაცია ძალადობის, დანაშაულის, ომის, კონფლიქტის, უბედური შემთხვევის ან კატასტროფის მსხვერპლებს ისეთივე განსაკუთრებული პატივისცემით ეპყრობა, როგორც მათ ახლობლებს. ადამიანთა ჩვენება გაჭირვების ან ტანჯვის დროს, განსაკუთრებით სიკვდილის მომენტში, შეიძლება იყოს მიუღებელი და დისკრიმინაციული ხასიათის მატარებელი. „ჩვენ არ შეგვიძლია თავიდან ავიცილოთ შემამფოთებელი მასალის ჩვენება ჩვენს საინფორმაციო გამოშვებებში, ინტერნეტში და პირდაპირ ეთერში, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც საქმე გვაქვს ომთან, კონფლიქტთან, არეულობასთან ან ტერორისტულ თავდასხმებთან. წინასწარ აფრთხილებს აუდიტორიას გარდაუვალ გრაფიკული გამოსახულების შესახებ.“³⁵
- ორგანიზაციას კარგად აქვს გაცნობიერებული, თუ რა ძლიერი გავლენა შეიძლება ჰქონდეს გრაფიკულ მასალას (ომი, კონფლიქტი, კატასტროფები და ა.შ.), თუმცა, ორგანიზაცია თავს მოვალედ თვლის, რომ გულდასმით დაარედაქტიროს ისტორიები, თუმცა სურათები, მაგალითად ომის დროს, არ უნდა იყოს გაწმენდილი სისხლიანი რეალობის დასამალად. ორგანიზაცია რეალობას პასუხისმგებლობით ეკიდება და საჭიროების შემთხვევაში წინასწარ აფრთხილებს აუდიტორიას. ექსტრემალური კადრების გამოყენება, მაგალითად, ადამიანების სიკვდილის ან ტკივილის მომენტში, არასოდეს არის მისაღები სხვა ისტორიებისა და მოვლენების საილუსტრაციოდ.
- ორგანიზაცია პატივს სცემს თითოეული ინდივიდის უფლებას იყოს აქტიური და საზოგადოების გულწრფელი წევრი, მაგრამ ჟურნალისტი, რომელიც ევროპის მაუწყებელთა კავშირს წარმოადგენს, არ უნდა ჩაერთოს პოლიტიკურ ან/და სხვა სახის აქტივობაში, რამაც შესაძლოა, ზიანი მიაყენოს ორგანიზაციას.
- ორგანიზაციებში ცალკეული პირების მიერ განხორციელებულმა არცერთმა საქმიანობამ არ უნდა გააჩინოს ეჭვი სარედაქციო გადაწყვეტილებასა და მის პროფესიონალიზმზე.
- ევროპის მაუწყებელთა კავშირი იცავს საკუთარ წყაროებსა და მათ ანონიმურობას, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც მათი ვინაობის გამჟღავნების შემთხვევაში, შესაძლოა, ძალადობრივი ქმედების ან სხვა რაიმე სახის ზიანის საფრთხე დაემუქროს. თუ არსებობს საფუძვლიანი სარედაქციო მიზეზები, რომ არ გამჟღავნდეს წყაროს ვინაობა, ამის შესახებ ორგანიზაცია აცნობებს აუდიტორიას.
- ორგანიზაცია მხარს უჭერს ჟურნალისტებს, როდესაც ისინი ჟურნალისტური საქმიანობის გამო დევნას ან/და არასათანადო ზეწოლას განიცდიან.

³⁵ იქვე.

- ორგანიზაცია ღიაა მოამზადოს მედიაპროდუქტი ნებისმიერი წყაროდან მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე, თუ დარწმუნდებიან, რომ აღნიშნული ინფორმაცია რელევანტურია მისი აუდიტორიისთვის.
- ევროპის მაუწყებელთა კავშირი მიუკერძოებლად აშუქებს მოვლენებს და პერსპექტივებისა თუ მოსაზრებების ფართო, დაბალანსებულ სპექტრს სთავაზობს აუდიტორიას და ორგანიზაციის პერსონალი მგრძნობიარეა ინტერესთა კონფლიქტის საფრთხის მიმართ.
- ფარული მიკროფონების ან ფარული კამერების გამოყენება შეიძლება მისაღები იყოს, თუ ეს აუდიტორიის ინტერესშია, მაგრამ ეს მოქმედება გამართლებულია მაშინ, თუ სხვა გზით ინფორმაციის მოპოვება შეუძლებელია.
- პირდაპირ ეთერში ამბის გაშუქებას თან ახლავს უდიდესი პასუხისმგებლობა, განსაკუთრებით მაშინ, როცა ვაშუქებთ ომს, კონფლიქტს, ტერორისტულ აქტებსა და კატასტროფებს. ჟურნალისტმა არ უნდა აჩვენოს ისეთი ვიზუალური მასალა, რაც შეუფერებელია პირდაპირი ჩართვებისას (მაგ. მოკლული ან მძიმედ დაჭრილი ადამიანების, ძალადობის მსხვერპლის ან სხვა დისკრიმინაციული ხასიათის მასალა). ჟურნალისტი თავისი საქმიანობის განხორციელებისას არ უნდა ლახავდეს სხვსა პიროვნების ღირსებას.³⁶
- კონკრეტული პიროვნების ან/და ჯგუფების კრიტიკის შემთხვევაში, მათ უნდა ჰქონდეს პასუხის გაცემის უფლება.
- ყველა საზოგადოებაში ინფორმაცია და მოსაზრებები გადამწყვეტ როლს თამაშობს მოქალაქეთა განვითარების პროცესში. ევროპის მაუწყებელთა კავშირი აშუქებს და ავრცელებს დაზუსტებულ ინფორმაციას სანდო წყაროებზე დაყრდნობით, შეცდომებს/უზუსტობებს კი დაუყოვნებლივ ასწორებს.
- მედიაპროდუქტი გამოქვეყნებამდე რამდენიმეჯერ მოწმდება იმისათვის, რომ თავიდან იქნას აცილებული უზუსტობა და შეცდომა, და მოხდეს შესაბამისობის დადგენა.
- ევროპის მაუწყებელთა კავშირი მკაცრად იცავს საავტორო უფლებებს.
- ორგანიზაცია მზადაა განმარტოს საკუთარი სარედაქციო არჩევანი და აქტიურად იყენებს ციფრულ სერვისებს არჩევანის ასახსნელად, პასუხის გასაცემად და გაკეთებულ შენიშვნებზე რეაგირებისთვის.³⁷
- ორგანიზაცია აფასებს აუდიტორიის თითოეული წევრის შენიშვნებსა და მოსაზრებებს. კავშირის წევრები აცნობიერებენ, რომ სოციალურ ქსელებში და ბლოგებში აქტიური ჩართვა ნიშნავს დიალოგს, ანუ ორმხრივ კომუნიკაციას, აქედან გამომდინარე საკუთარ აუდიტორიას კომენტარის გაკეთებისა და დებატებში მონაწილეობის საშუალებას აძლევს.
- ორგანიზაცია იტოვებს უფლებას ცენზურა დააწესოს ბლოგისა თუ სხვა ონლაინ პოსტის შესახებ, რომლებიც შესაძლოა ატარებდნენ რასისტულ ან/და სხვა სახის დისკრიმინაციულ ხასიათსა და შეუსაბამობას.

³⁶ European Broadcasting Union, “The Values Translated: Editorial Guidelines”, გვ. 5-6 https://www.ebu.ch/files/live/sites/ebu/files/Publications/EBU-Editorial-Guidelines_EN.pdf [უ. გ. 7.11.2023].

³⁷ European Broadcasting Union, “The Values Translated: Editorial Guidelines”, გვ. 7-8 https://www.ebu.ch/files/live/sites/ebu/files/Publications/EBU-Editorial-Guidelines_EN.pdf [უ. გ. 7.11.2023].

- ორგანიზაცია ცდილობს დაიცვას ბავშვები და ახალგაზრდები შეურაცხყოფელი და მავნე მასალის ზემოქმედებისგან. არ უნდა გავრცელდეს მასალა, რომელმაც შეიძლება სერიოზულად დააზიანოს ბავშვებისა/ახალგაზრდების ფიზიკური, გონებრივი ან მორალური განვითარება.³⁸

დასკვნა

ჟურნალისტიკის და მედიის ეთიკა არტიკულირებულია ქცევის ან პრაქტიკის მრავალ კოდექსში, რომლებიც მხარდაჭერილია ან აღსრულებულია სხვადასხვა გზით სხვადასხვა ქვეყანაში. მედიის საყოველთაოდ ციტირებულ კოდექსებსა და გაიდლაინებს შორისაა: ჟურნალისტთა საერთაშორისო ფედერაციის ჟურნალისტთა ქცევის პრინციპების დეკლარაცია; ეთიკური ჟურნალისტიკის ქსელის ეთიკური ჟურნალისტიკის პრინციპები; კამდენის პრინციპები გამოხატვის თავისუფლებისა და თანასწორობის შესახებ, BBC-ის სარედაქციო სახელმძღვანელო; და ცნობილი გაზეთების, როგორცაა Le Monde და New York Times, და საერთაშორისო საინფორმაციო სააგენტოების Reuters, Associated Press და Agence France Press-ის პრაქტიკის კოდექსები. ყველა ასეთ სარედაქციო კოდს აქვს საერთო ძირითადი ელემენტები. ეთიკური ჟურნალისტიკის ქსელი, მედია პროფესიონალების დამოუკიდებელი ორგანო, განსაზღვრავს ხუთ ძირითად ელემენტს: სიმართლე და სიზუსტე, დამოუკიდებლობა, სამართლიანობა, მიუკერძოებლობა და ჰუმანურობა.³⁹ აღნიშნულ კოდექსებში თანმიმდევრული აქცენტი კეთდება ყველა სახის გარე გავლენისგან დამოუკიდებლობის ელემენტზე, მათ შორის მთავრობებისგან. ეს დამოუკიდებლობა მედიის თავისუფლების აუცილებელ პირობად განიხილება. ანგარიშვალდებულება, რომელსაც ჟურნალისტები აღიარებენ, არის პროფესიული ჟურნალისტური ეთიკის კოდექსებისა და საზოგადოების წინაშე და არა სახელმწიფო ხელისუფლების წინაშე.

ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეა ერთ-ერთ მოხსენებში აღნიშნავს,⁴⁰ რომ გამოხატვისა და ინფორმაციის თავისუფლების ფუნდამენტურ უფლებას თან ახლავს მოვალეობები და პასუხისმგებლობები. მედიის პროფესიონალები ანგარიშვალდებულნი არიან საზოგადოების წინაშე. მათ უნდა დაიცვან მაღალი სარედაქციო სტანდარტები და მიიღონ ქცევის კოდექსები, რომლებიც ხელს შეუწყობს ეთიკურ პრინციპებს, როგორცაა სიმართლე, სიზუსტე, დამოუკიდებლობა, სამართლიანობა და მიუკერძოებლობა. მათ უნდა შეიმუშაონ ჯანსაღი თვითრეგულირების მექანიზმები და მიიღონ უფრო ეფექტური ზომები ცრუ ამბების გავრცელებისა და პროპაგანდის თავიდან ასაცილებლად. ამ კონტექსტში, ასამბლეა მხარს უჭერს ჟურნალისტთა საერთაშორისო ფედერაციის მიერ მიღებულ პრინციპების დეკლარაციას ჟურნალისტთა ქცევის შესახებ. ასამბლეა მიიჩნევს, რომ დღევანდელ რთულ კონტექსტში განსაკუთრებით აქტუალური გახდა ჟურნალისტების მიერ სარედაქციო მთლიანობის დაცვისა და მაღალი პროფესიული და ეთიკური სტანდარტების დაცვის აუცილებლობა. მედიაში სარედაქციო მთლიანობა მოითხოვს არა მხოლოდ სიზუსტეს, პატიოსნებას და სამართლიანობას, არამედ რედაქტორებისა და ჟურნალისტების ჯანსაღ და დამოუკიდებელი შეფასების უფლებას. ჟურნალისტებს და მედიასაშუალებებს უნდა ჰქონდეთ თავისუფალი გამოძიებისა და მასალის გამოქვეყნების უფლება ზედმეტი

³⁸ იქვე, გვ. 5.

³⁹ Ethical Journalism Network, „OUR FIVE CORE PRINCIPLES OF ETHICAL JOURNALISM“, <https://ethicaljournalismnetwork.org/who-we-are> [უ. გ. 7.11.2023].

⁴⁰ "The protection of editorial integrity", Volodymyr ARIEV, Parliamentary Assembly, Report | Doc. 14526 | 0904.2018, Origin - Reference to committee: Doc. 13964, Reference 4187 of 4.03.2016. 2018 - 2nd part-session <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=24556&lang=en> [უ. გ. 7.11.2023].

შეზღუდვებისა და სახელმწიფო ხელისუფლების მხრიდან ძალადობის ან თვითნებური მოპყრობის შიშის გარეშე.

მიუხედავად იმისა, რომ ყველა სახელმწიფოს ეთიკის ნორმებთან დაკავშირებით განსხვავებული რეგულაციები აქვს შემუშავებული, ყველა მსგავს დოკუმენტში მაინც არსებობს საერთო მთავარი საკითხები, როგორიცაა: დაზუსტებული, სამართლიანი და მიუკერძოებელი ინფორმაციის გავრცელება, საჭიროების შემთხვევაში საპასუხო კომენტარის გაკეთების უფლება, წყაროთა კონფიდენციალურობა და დისკრიმინაციის დაუშვებლობა. ჟურნალისტმა აუდიტორიას არ უნდა მიაწოდოს ისეთი მედიაპროდუქტი, რომელიც შეურაცხყოფელია სხვადასხვა რელიგიური ორგანიზაციისა და მისი აღმსარებლებისთვის, ან სიძულვილსა და შეუწყნარებლობას აღვივებს მათ მიმართ. მედიამ არ უნდა გამოაქვეყნოს ინფორმაცია, რომელიც შესაძლოა, შუღლის გამოძწევი აღმოჩნდეს რელიგიურ ჯგუფებში ან/და რელიგიურ საფუძველზე დისკრიმინაციული ხასიათისაა. რელიგიის შესახებ მომზადებული მასალა აუდიტორიის გრძნობებით თამამის საშუალება არ უნდა იყოს და რელიგიური მრწამსის შესახებ ქილიკს არ უნდა შეიცავდეს. მედიაორგანიზაციები ხელს არ უნდა უწყობდნენ პრობლემის რელიგიურ ჯგუფებთან ასოცირებას და ამით არ უნდა აღმოჩნდნენ სტერეოტიპების ჩამოყალიბების ან/და არსებული სტერეოტიპების ჩამოყალიბება/გამყარების ხელშემწყობი. ჩადენილი დანაშაული და ძალადობრივი ქმედება არ უნდა გაშუქდეს ისე, რომ უარყოფითი შეხედულებების, სტერეოტიპების ჩამოყალიბება-გამყარებას შეუწყო ხელი. რომელიმე ჯგუფის ერთი წარმომადგენლის ქცევა არ უნდა გავრცელდეს მთელს ორგანიზაციაზე. მედიასორგანიზაციამ არ უნდა გაავლოს პარალელი, მით უმეტეს დაუსაბუთებლად, პირთა რელიგიურ კუთვნილებასა და უარყოფით მოვლენებს შორის. რელიგიურ ორგანიზაციათა აღმსარებლების კრიტიკისას მნიშვნელოვანია საკუთარი შეხედულებისა და დამოკიდებულების გახმოვანების საშუალება მიეცეს კრიტიკის ობიექტს.

საბოლოოდ, მასმედია საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბების პროცესში საკმაო გავლენით სარგებლობს. მედიაორგანიზაციას შეუძლია უნებლიეთ შექმნას წარმოდგენა სხვადასხვა საკითხებთან დაკავშირებით. მას აქვს უნარი, აუდიტორიას დეზინფორმაცია ისე მიაწოდოს, რომ საზოგადოებებს დიდი ნაწილი ამას ვერც კი მიხვდეს. მასმედიას საზოგადოებრივი მსოფლმხედველობის განვითარება-დაქვეითების უნარიც შესწევს. ამდენად, ჟურნალისტებმა არ უნდა დაივიწყონ თავიანთი პასუხისმგებლობა სინდისის წინაშე, რადგანაც მათი გავლენა საზოგადოებაზე უდიდესია, მით უმეტეს, ისეთ ქვეყანაში, როგორიცაა საქართველო.

ბიბლიოგრაფია

1. BBC, „Working at the BBC, OUR CODE OF CONDUCT AND HOW WE WORK TOGETHER“, <https://downloads.bbc.co.uk/aboutthebbc/insidethebbc/howwework/policiesandguidelines/pdf/code-of-conduct-2022.pdf> [უკანასკნელად გადმოწმდა 2.11.2025];
2. The BBC's Editorial Standards, <https://downloads.bbc.co.uk/guidelines/editorialguidelines/pdfs/bbc-editorial-guidelines-whole-document.pdf> [უკანასკნელად გადმოწმდა 2.11.2025];
3. The Guardian, "Editorial code of practice and guidance, Guardian News & Media", https://uploads.guim.co.uk/2023/07/27/GNM_editorial_code_of_practice_and_guidance_2023.pdf [უკანასკნელად გადმოწმდა 2.11.2025];
4. THE ASSOCIATED PRESS STATEMENT OF NEWS VALUES AND PRINCIPLES, <https://www.ap.org/wp-content/uploads/2024/02/ap-news-values-and-principles-1.pdf> [უკანასკნელად გადმოწმდა 2.11.2025];
5. National Public Radio - An American non-profit media organization, "NPR Ethics Handbook", <https://www.npr.org/about-npr/688139552/accuracy#accuracyinourreporting> [უკანასკნელად გადმოწმდა 2.11.2025];
6. The New York Times, "Ethical Journalism, A Handbook of Values and Practices for the News and Opinion Departments", <https://www.nytimes.com/editorial-standards/ethical-journalism.html#investmentsAndFinancialTies> [უკანასკნელად გადმოწმდა 7.11.2025];
7. The New York Times, "Guidelines on Integrity", <https://www.nytimes.com/editorial-standards/guidelines-on-integrity.html> [უკანასკნელად გადმოწმდა 7.11.2025];
8. The Washington Post, „Ethics policy“, <https://www.washingtonpost.com/policies-and-standards/> [უკანასკნელად გადმოწმდა 7.11.2023];
9. European Broadcasting Union, „Editorial Principles, A Model for the Members of the European Broadcasting Union“, https://www.ebu.ch/files/live/sites/ebu/files/Publications/EBU-Editorial%20Principles_EN.pdf [უკანასკნელად გადმოწმდა 7.11.2025];
10. European Broadcasting Union, "The Values Translated: Editorial Guidelines", https://www.ebu.ch/files/live/sites/ebu/files/Publications/EBU-Editorial-Guidelines_EN.pdf [უკანასკნელად გადმოწმდა 7.11.2025];
11. Ethical Journalism Network, „OUR FIVE CORE PRINCIPLES OF ETHICAL JOURNALISM“, <https://ethicaljournalismnetwork.org/who-we-are> [უკანასკნელად გადმოწმდა 7.11.2025];
12. "The protection of editorial integrity", Volodymyr ARIEV, Parliamentary Assembly, Report | Doc. 14526 | 0904.2018, Origin - Reference to committee: Doc. 13964, Reference 4187 of 4.03.2016. 2018 - 2nd part-session <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=24556&lang=en> [უკანასკნელად გადმოწმდა 7.11.2025].

